

Гендерний баланс серед обраних депутатів та серед учасників виборчого процесу на позачергових виборах народних депутатів України 2019 року

Заява №2 за проміжними результатами гендерного моніторингу на позачергових виборах народних депутатів України 2019 року

У заяві йдеться про результати моніторингу участі жінок у виборчому процесі – у якості кандидаток, членкинь виборчих комісій, у ролі уповноважених осіб від політичних партій, офіційних спостерігачок від політичних партій та громадських організацій.

Наводяться дані про остаточні результати позачергових виборів народних депутатів України IX-го скликання у розрізі жінок та чоловіків.

Висновки:

Загалом за даними Центральної виборчої комісії до Верховної Ради проходять **337 чоловіків (79,5%) та 87 (20,5%) жінок**. Таке представництво все ще залишається не репрезентативним, однак є кроком вперед порівняно з усіма попередніми скликаннями Верховної Ради.

Найвищим показником представництва жінок у Верховній Раді України восьми скликань було 12% за результатами виборів 2014 р.

За виборчими списками від політичних партій по багатомандатному виборчому округу з 225 депутатів до Верховної Ради проходять 60 жінок (27%).

Формальне дотримання гендерної квоти у виборчих списках (розміщення жінок в другій половині списків) не змогло забезпечити **30% жінок серед обраних депутатів**. В той же час, партії, які забезпечили більш рівномірний розподіл місць в першій половині виборчих списків, наблизились до гендерного балансу серед обраних депутатів.

В одномандатних округах, із 199 депутатів до Верховної Ради проходять 27 (14%) жінок. В одномандатних округах перемогли 153 кандидатів від політичних партій, у тому числі 25 жінок (16%) та 46 самовисуванців, у тому числі 2 жінки (4%). Незбалансованим є представництво серед обраних кандидатів у регіональному розрізі. У восьми областях України серед обраних в одномандатних округах депутатів немає жодної жінки.

Стать кандидаток не стала бар'єром для виборців, які підтримали партію на виборах в одномандатних округах.

Дві партії отримують додаткове фінансування із державного бюджету за більш збалансоване представництво жінок та чоловіків у Верховній Раді – «Європейська солідарність» та «Голос». Окрім того, **на загальних підставах державне фінансування буде розподілене між десятима партіями**, які отримали не менше 2% голосів виборців у загальнодержавному виборчому окрузі. Наразі для партій, які отримують державне фінансування, відсутній механізм заохочення до використання частки коштів для

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у громадсько-політичній діяльності та прийнятті суспільно важливих рішень після виборів.

Результати моніторингу показали, що **більшу частину роботи на виборах виконують жінки – як уповноважені особи партій, офіційні спостерігачки, членкині виборчих комісій.**

Загалом **в округах працювали** більше 109 тис. офіційних спостерігачів та уповноважених осіб політичних партій, в тому числі **66 тис. жінок (61%)**. Така пропорція характерна для більшості політичних партій, що брали участь у виборах.

Результати моніторингу також показали, що **жінки були активно залучені до забезпечення прозорості та підзвітності виборчого процесу в ролі офіційних спостерігачок від громадських організацій на рівні 58%.**

Крім того, із **3,5 тис. членів окружних виборчих комісій, організацію і проведення виборів забезпечували понад 2 тис. жінок (59%)**. Серед керівного складу окружних виборчих комісій, також переважали жінки (58%).

Широке залучення жінок на відповідальні посади уповноважених осіб партій, а також офіційних спостерігачів від партій та громадських організацій **може свідчити як про високий рівень зацікавленості жінок в громадсько-політичному житті, так і визнання політичними партіями професійних якостей та відданості жінок інтересам цих партій.**

Жінки, які складають 54% населення України¹, були більше залучені до виборчого процесу, аніж чоловіки – на всіх рівнях, крім висування кандидатів.

Частка жінок, які представляли інтереси партій на позачергових виборах народних депутатів 2019 року, **не відповідає частці жінок, висунутих партіями у якості кандидаток, а також представництву жінок серед обраних депутатів.** Саме партії можуть і мають сприяти тому, щоб жінки, які складають більшу половину населення України, були представлені у Верховній Раді хоча б на рівні однієї третини депутатського корпусу.

Рекомендації:

Український жіночий фонд закликає **політичні партії:**

- задіяти для подальшого партійного розвитку (кадрового, програмного, стратегічного) потенціал жінок:
 - які брали участь у виборах як кандидатки від партій у виборчих списках по багатомандатному виборчому округу та одномандатних виборчих округах і не були обрані;
 - які представляли інтереси партій під час виборів в ролі уповноважених осіб, офіційних спостерігачок та членкинь виборчих комісій.

¹ Дані Державної служби статистики України станом на 1.01.2019 <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

Залучення жінок сприятиме більш збалансованому представництву партіями населення України;

- залучити жінок, які брали участь у виборах до Верховної Ради як кандидатки чи представниці партії, для підготовки у якості кандидаток до місцевих виборів.
- при формуванні виборчих списків на місцевих виборах дотримуватись законодавчої норми про представництво не менше 30% осіб однієї статі від загальної кількості кандидатів та прагнути більш збалансованого представництва жінок і чоловіків до рівня 50/50. При формуванні виборчих списків на місцевих виборах забезпечувати рівномірний розподіл місць нагорі та внизу списків для кандидаток і кандидатів.
- передбачити використання частини державного фінансування – отриманого як в якості заохочення за забезпечення представництва у Верховній Раді кожної зі статей на рівні не менше 30%, так і на загальних підставах – на програмну діяльність із просування політики гендерної рівності всередині партій, залучення, навчання та просування жінок-лідерок.

Український жіночий фонд закликає **майбутній склад Верховної Ради України:**

- внести зміни до Закону України «Про політичні партії в Україні», визначивши сфери використання коштів, отриманих на фінансування статутної діяльності політичної партії та передбачивши використання частки державного фінансування на діяльність із просування політики гендерної рівності;
- до проведення наступних місцевих виборів внести зміни до Закону України «Про місцеві вибори» та забезпечити дієві механізми дотримання гендерної квоти при формуванні виборчих списків.

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

1. Результати виборів у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі

За виборчими списками від політичних партій, які подолали 5% виборчий бар'єр, з 225 депутатів до Верховної Ради України проходять 59 жінок (26%).

Хоча більшість партій дотримались квоти, жінки були частіше представлені в другій половині виборчих списків, де вони мали менші шанси на обрання. Така ситуація вплинула на рівень представництва.

34 депутаток обрано за списком від «Слуги народу», що становить 27% від обраних депутатів зі списку партії. Представництво жінок у списку кандидатів від партії складало 33%.

5 депутаток обрано за списком від «Батьківщини», що становить 21% від обраних депутатів зі списку партії. Представництво жінок у списку кандидатів від партії складало 30%.

5 депутаток обрані за списком від «Опозиційної платформи – «За життя», що становить 14% від обраних депутатів зі списку партії. Представництво жінок у списку кандидатів від партії складало 33%.

Формального дотримання гендерної квоти у виборчих списках кандидатів виявилось недостатньо для представництва жінок на рівні 30% як депутаток, обраних за списками.

Партії, які забезпечили більш рівномірний розподіл місць нагорі виборчих списків, наблизились до гендерного балансу серед обраних депутатів.

9 депутаток обрано за списком від «Європейської солідарності», що становить 39% від обраних депутатів зі списку партії. Представництво жінок у списку кандидатів від партії складало 29%.

7 депутаток обрано за списком від «Голосу», що становить 41% від обраних депутатів зі списку партії. Представництво жінок у списку кандидатів від партії складало 28%.

2. Результати виборів в одномандатних виборчих округах

Від одномандатних виборчих округів із 199 депутатів до Верховної Ради України проходять 27 (14%) жінок. Участь у виборах за мажоритарною виборчою системою в одномандатних виборчих округах була менш сприятливою для жінок-кандидаток, ніж участь за виборчими списками.

В одномандатних округах перемогли 153 кандидатів від політичних партій – в тому числі 25 жінок (16%) та 46 самовисуванців – в тому числі 2 жінки (4%). **Участь у**

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

виборах в одномандатних виборчих округах від партій була більш сприятливою для жінок-кандидаток, ніж участь у якості самовисуванок.

21 депутатка проходить до Верховної Ради від партії «Слуга народу», що становить 16% депутатів партії в одномандатних округах (загалом від партії проходять 129 депутатів в одномандатних округах). Дві депутатки проходять від партії «Голос» (із трьох депутатів, обраних від партії в одномандатних округах). По одній депутатці проходить від «Опозиційного блоку» (із 6 округів) та від «Свободи» (єдина депутатка, обрана від партії по одномандатному виборчому округу).

Від партій «Біла Церква разом», «Єдиний центр» та «Самопоміч» по одномандатних виборчих округах було обрано по 1 депутату-чоловіку.

В одномандатних округах, рівень представництва жінок (16,28%) серед обраних депутатів від партії, яка здобула найбільше голосів – «Слуга народу» – корелює з рівнем представництва жінок серед висуванців від цієї партії у одномандатних виборчих округах (16,57%).

Стать кандидаток не стала бар'єром для виборців, які підтримали партію на виборах в одномандатних округах. Така виборча поведінка відповідає результатам загальнонаціонального опитування, проведеного НДІ в травні 2019 р. Згідно з результатами опитування², стать є найменш важливим фактором при прийнятті рішення за якого кандидата голосувати на виборах до Верховної Ради.

Можна припустити, що висування кандидаток нарівні 50/50 із кандидатами не зменшило б електоральну підтримку політичної партії.

Вкрай незбалансованим є представництво жінок і чоловіків серед обраних депутатів в регіональному розрізі. У восьми областях України серед обраних в одномандатних округах депутатів немає жодної жінки – це Донецька, Закарпатська, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Тернопільська та Чернігівська області.

Ще в десяти областях серед обраних в одномандатних округах депутатів є тільки одна жінка – це Волинська, Житомирська, Івано-Франківська, Луганська, Полтавська, Сумська, Херсонська, Хмельницька, Чернігівська та Чернівецька області.

Такий рівень представництва є нерепрезентативним з огляду на демографічний склад населення областей та несприятливим для врахування інтересів та потреб різних груп населення.

3. Державне фінансування статутної діяльності політичних партій за результатами позачергових виборів народних депутатів України

Система державного фінансування парламентських політичних партій передбачає фінансове заохочення для партій, які забезпечили представництво у Верховній Раді кожної зі статей на рівні не менше однієї третини від загальної кількості народних депутатів України, які були обрані від цієї політичної партії і набули своїх повноважень.

² Дані НДІ <https://www.ndi.org/publications/ndi-poll-opportunities-and-challenges-facing-ukraine-s-democratic-transition>

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

Фінансове заохочення складає 10% від загального обсягу щорічного державного фінансування політичних партій. За результатами виборів 2014 р. до Верховної Ради України VIII-го скликання, цією перевагою змогла скористатись тільки одна партія – «Самопоміч».

За результатами позачергових виборів народних депутатів України 2019 р., обрано 253 депутати від «Слуги народу», у тому числі 55 жінок (22%); 43 депутатів від «Опозиційної платформи – «За життя», у тому числі 5 жінок (12%); 26 депутатів від «Батьківщини», у тому числі 5 жінок (19%); 25 депутатів від «Європейської солідарності», у тому числі 9 жінок (36%); 20 депутатів від «Голосу», у тому числі 9 жінок (41%); 6 депутатів від «Опозиційного блоку», у тому числі 1 жінка (17%), одна депутатка від «Свободи» (100%) та по одному депутату від партій «Самопоміч», «Біла Церква разом» та «Єдиний центр» (0%).

Відповідно, вже дві партії отримають фінансове заохочення за більш збалансоване представництво жінок та чоловіків у Верховній Раді, а не одна, як у попередньому скликанні Верховної Ради. Додаткове фінансування в розмірі 10% від загального обсягу щорічного державного фінансування політичних партій має бути розподілене порівну між партіями «Європейська солідарність» та «Голос» за забезпечення представництва у Верховній Раді кожної зі статей на рівні не менше однієї третини від загальної кількості народних депутатів України, які були обрані від цих політичних партій.

Це доволі істотне фінансове заохочення. До прикладу, за даними Національного агентства з питань запобігання корупції, в 2016-2019 рр. на державне фінансування статутної діяльності політичних партій виділено майже 1,7 млрд. грн. Фінансове заохочення в розмірі 10%, становило 168,9 млн. грн.

Крім того, на загальних підставах державне фінансування буде розподілене між десятима партіями, які отримали не менше 2% голосів виборців у загальнодержавному виборчому окрузі. Це партії «Слуга народу» (43,16% голосів), «Опозиційна платформа – «За життя» (13,05%), «Батьківщина» (18,18%), «Європейська солідарність» (8,1%), «Голос» (5,82%), «Радикальна партія Олега Ляшка» (4,01%), «Сила і честь» (3,82%), «Українська стратегія Гройсмана» (2,41%), «Партія Шарія» (2,23%) та «Свобода» (2,15%).

Політичні партії отримують право на державне фінансування їхньої статутної діяльності із дня, наступного за днем відкриття першого засідання Верховної Ради України нового скликання.

Оскільки політичні партії провадять свою діяльність відповідно до Конституції та законів України, вони також відповідальні за надання жінкам і чоловікам рівних можливостей у громадсько-політичній діяльності. Державне фінансування статутної діяльності політичних партій має забезпечувати ефективне заохочення партій до забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у громадсько-політичній діяльності та прийнятті суспільно важливих рішень після виборів. Наразі механізм такого заохочення в законодавстві відсутній.

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

4. Представництво жінок серед уповноважених осіб політичних партій на позачергових виборах народних депутатів України

Загалом під час виборчого процесу політичні партії представляли 3783 уповноважені особи у загальнодержавному виборчому окрузі та одномандатних виборчих округах, у тому числі 1407 жінок (37%).

Жінки були активно залучені в ролі уповноважених осіб усіх політичних партій – суб'єктів виборчого процесу.

Зокрема, 18 жінок виступали в ролі уповноважених осіб від партій у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі (27% від загальної кількості уповноважених осіб). Найбільше жінок було задіяно в ролі уповноважених осіб у багатомандатному виборчому окрузі партіями «Самопоміч» та «Голос» (по 50%) та «Сила і честь» (60%).

Ще 1389 жінок виступали в ролі уповноважених осіб від партій в одномандатних виборчих округах (37%). Найбільше жінок було задіяно в ролі уповноважених осіб в одномандатних виборчих округах від партій «Опозиційний блок» та «Батьківщина» (по 46%), «Європейська солідарність» (48%) та «Радикальна партія Олега Ляшка» (53%).

Кореляції між залученням жінок в ролі уповноважених осіб від партій в одномандатних виборчих округах та висуванням жінок як кандидаток від партій в одномандатних округах не спостерігається. До прикладу, «Опозиційний блок» висував в одномандатних округах 22% жінок, «Батьківщина» – 15%, «Європейська солідарність» – 19%, а «Радикальна партія Олега Ляшка» – тільки 14%.

У розрізі областей, найнижчий рівень залучення жінок в ролі уповноважених осіб від партій в одномандатних виборчих округах зареєстровано в Чернівецькій (25%) та Рівненській областях (28%). Натомість, найвищий рівень – в Дніпропетровській області (42%), Луганській, Миколаївській та Одеській областях (по 43%), Запорізькій (44%) та Житомирській (45%) областях.

Активне залучення жінок в ролі уповноважених осіб за областями не позначилось на рівні висування кандидаток в одномандатних округах політичними партіями. До прикладу, серед кандидаток від усіх політичних партій в Житомирській області були висунуті тільки 13% жінок, в Запорізькій – 10% жінок. **Низький рівень участі жінок як кандидаток в одномандатних округах не пояснюється регіональними особливостями громадсько-політичної активності жінок.**

Серед загальної кількості представниць та представників 22 партій у Центральній виборчій комісії було 4 жінок (18%). Жінки представляли інтереси «Аграрної партії України», «Слуги народу», «Української стратегії Гройсмана» та «Партії Шарія».

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

5. Представництво жінок серед офіційних спостерігачів від політичних партій та громадських організацій на позачергових виборах народних депутатів України

Загалом під час виборчого процесу політичні партії представляли 105,9 тис. офіційних спостерігачів, у тому числі 64,5 тис. жінок (61%).

Жінки були активно залучені в ролі спостерігачок усіма політичними партіями. Частка жінок серед офіційних спостерігачів від партії «Самопоміч» становила 50%, «Голос» – 55%, «Сила і честь» та «Слуга народу» – по 56%, «Громадянська позиція» – 57%, «Батьківщина» – 60%, «Радикальна партія Олега Ляшка» – 61%, «Опозиційна платформа – «За життя» та «Опозиційний блок» – по 62%, «Європейська солідарність» – 66%, від інших партій – в середньому 59%.

Кореляції між залученням жінок в ролі офіційних спостерігачів від партій та висуванням жінок як кандидаток у виборчих списках не спостерігається. Зокрема, серед кандидатів партії «Самопоміч» було зареєстровано 35% жінок, «Голос» – 28%, «Сила і честь» – 24%, «Слуга народу» – 33%, «Громадянська позиція» – 24%, «Батьківщина» – 30%, «Радикальна партія Олега Ляшка» – 41%, «Опозиційна платформа – «За життя» – 33%, «Опозиційний блок» – 38% та «Європейська солідарність» – 29%.

Загалом на позачергових виборах народних депутатів України 2019 року були зареєстровані 27,9 тис. спостерігачів від 163 громадських організацій.

У рамках гендерного моніторингу, проаналізовано найбільші списки офіційних спостерігачів від п'яти громадських організацій, що склали 53% від загальної кількості спостерігачів.

Результати моніторингу показали, що жінки були активно залучені до забезпечення прозорості та підзвітності виборчого процесу в ролі спостерігачок від громадських організацій. Жінки налічують 8,5 тис. (58%) від зареєстрованих 14,7 тис. спостерігачів.

Зокрема жінки складають по 55% від кількості спостерігачів Всеукраїнської громадської організації «Громадянська мережа «ОПОРА» та Всеукраїнської громадської організації «Комітет виборців України», 57% – від Всеукраїнської громадської організації «Передові правові ініціативи», 64% – від Громадської організації «Громадський рух «Українська стратегія» та 65% від Громадської організації «Стратегія України».

6. Представництво жінок у складі окружних виборчих комісій з виборів народних депутатів України

Організацію та проведення позачергових виборів народних депутатів України 21 липня 2019 року забезпечували 199 окружних виборчих комісій, сформованих із представниць та представників політичних партій, депутатські фракції яких входять до поточного складу Верховної Ради України, а також партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі.

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

Склад окружних виборчих комісій (ОВК) від дати формування їх Центральною виборчою комісією і до завершення виборчого процесу перебуває в процесі постійного оновлення.

Загалом, станом на 26.07.2019 р., у складі **199 окружних виборчих комісій перебували 3530 членів, в тому числі 2069 жінок (59%).**

Жінки були широко представлені в ОВК усіх областей – найменше в Закарпатській (45%) та Луганській областях (47%), найбільше у Вінницькій (67%), Івано-Франківській (67%), Волинській та Рівненській (по 69%).

В усіх партіях, що стали об'єктом дослідження, жінки були широко залучені до роботи в ОВК – від 41% в партії «Сила і честь» до 63% у партіях «Європейська солідарність» та «Опозиційний блок».

Серед керівного складу окружних виборчих комісій також переважали жінки. Загалом **частка жінок на керівних посадах в ОВК становила 58%.**

Частка жінок серед голів ОВК становила 49%, серед заступників голів – 56%, серед секретарів – 69%.

В регіональному розрізі, партії найрідше висували жінок на керівні посади в ОВК у Закарпатській (33%) та Київській (35%) областях, а також у м. Київ (36%). Найчастіше жінки обіймали керівні посади в ОВК Волинської (73%), Хмельницької (76%) та Запорізької (77%) областей.

Український жіночий фонд у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ) здійснює гендерний моніторинг позачергових виборів народних депутатів України, що відбулись 21 липня 2019 року.

Метою гендерного моніторингу є комплексний гендерний аналіз виборчого процесу задля виявлення можливостей та перешкод для участі жінок у виборах та їх обрання до Верховної Ради України.

Із попередніми результатами моніторингу можна ознайомитись за посиланням: <https://www.uwf.org.ua/news/11582>

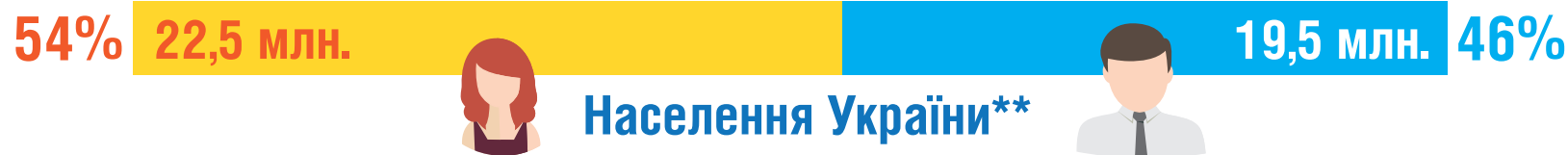
За докладнішою інформацією звертайтеся до менеджера комунікацій Українського жіночого фонду Миколи Ябченка (0672905501) або координаторки проектів Мілени Горячківської (0503101364).

Матеріал підготовлено Українським жіночим фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом міжнародних відносин (НДІ). Український жіночий фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди НДІ.

Участь жінок у виборчому процесі

Дані щодо участі жінок та чоловіків у позачергових виборах народних депутатів України 21 липня 2019 р.

* Дані по 5 громадським організаціям, які зареєстрували найбільшу кількість спостерігачів

** За даними Державної служби статистики України, без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.